زبان‌ها و گویش‌های ایرانی ۳، اسفند ۱۳۹۲

بررسی صوری و معنایی تکرار در گویش کردی سورانی

محمد راسخ‌مهند (عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی‌سینا)
مسعود محمدی راد (دانشجوی کارشناسی ارشد زبانشناسی همگانی، دانشگاه بوعلی‌سینا)

چکیده: در این مقاله، ویژگی‌های فرایند **تکرار** در گویش کردی سورانی بررسی می‌شود و با ساخت تکرار در زبان فارسی، از حیث صوری و معنایی، مطابقه داده می‌شود. از حیث صوری، ساخت تکرار را هم از نظر صرفی و هم از نظر آوایی بررسی می‌کنیم و، از حیث معنایی، مفاهیمی که بیشتر در ساخت تکرار رخ می‌دهند مدّ نظر است. در این راستا، با استفاده از دیدگاه موراوچیک (۱۹۷۸)، ویژگی‌های صوری و معنایی تکرار را بررسی می‌کنیم و سپس به بیان ویژگی‌های صوری و معنایی این ساخت در سورانی و مقایسهٔ آن با فارسی می‌پردازیم. در پایان، نتیجه می‌گیریم که از حیث ویژگی‌های صرفی ساخت تکرار در دو زبان مثل هم است، از حیث ساخت آوایی، همان‌طور که انتظار می‌رود، در ساخت‌های تکرارِ دو زبان تفاوت‌هایی وجود دارد و، از حیث ویژگی‌های معنایی، بسامد مفهوم افزایش کمیت در هر دو زبان بیشتر است.

کلیدواژه‌ها: ساخت تکرار، قسمت پایه، انواع تکرار، میزان کمیّت، میزان شدت

۱. مقدمه

تکرار[1] فرایندی صرفی است که بخشی از واژه یا کل آن را تکرار کرده و به پایه متصل می‌کند (راسخ‌مهند ۱۳۸۸). به جای اصطلاح تکرار در فارسی، از **دوگان‌سازی** (زاهدی ۱۳۸٦) و **اتباع** (طباطبایی ۱۳۸٤) نیز استفاده شده است. فرایند تکرار با ارجاع به صورت و معنی ساخته می‌شود، به این معنی که هر یک از اجزای ساخت تکرار، علاوه بر اینکه باید صورت‌های یکسان یا مشابه داشته باشند، باید در یک حوزهٔ معنایی مشابه نیز قرار داشته باشند (موراوچیک ۱۹۷۸). گاهی ممکن است قسمتی از ساخت تکرار از نظر معنایی تهی بوده و معنای آن متأثر از جزء دیگر باشد، مانند پرت و پلا. پلا از نظر معنایی تهی بوده و معنای آن متـأثر از معنی پرت است (ثامنی ۱۳۸۸: ٤٥). با این‌حساب، واژه‌های papa در انگلیسی و بابا در فارسی تکرار نیستند، زیرا هیچ صورت معنی‌داری از pa در انگلیسی و با در فارسی نداریم. نام‌آواها نیز از ردهٔ تکرار خارج هستند، زیرا هریک از بخش‌های آن‌ها بی‌معنی است (مانند شُرشُر، شلپ‌شلپ). همچنین واژه‌های مترادف نیز در ردهٔ تکرار قرار نمی‌گیرند؛ به عنوان مثال، ساخت کافی و بس را نمی‌توان تکرار در نظر گرفت، زیرا با اینکه این دو واژه معنی یکسانی دارند، به لحاظ صوری متفاوت‌اند. تکرار را، از حیث ساخت صوری، به دو نوع کامل و ناقص تقسیم کرده‌اند (موراوچیک ۱۹۷۸). در **تکرار کامل** یک سازه (واژه یا گروه نحوی) به طور کامل تکرار می‌شود؛ مثلاً در زبان کردی، lat lat «پاره‌پاره»، d͡ʒɒr d͡ʒɒr «گاه‌گاه». اما در **تکرار ناقص** قسمتی از کلمهٔ پایه تکرار می‌شود؛ مانند werda perda «خرت و پرت»، tɒko tuk «پراکنده، اندک». تکرار می‌تواند **پیش‌تکرار**[2] یا **پس‌تکرار**[3] باشد. اگر قسمت تکرارشده به قبل از پایه اضافه شود، پیش‌تکرار است؛ مانند دک و دهن. امّا اگر به پس از پایه اضافه شود پس‌تکرار است؛ مانند کتاب متاب (شقاقی ۱۳۷۹؛ راسخ‌مهند ۱۳۸۸).

در این مقاله، به بررسی ویژگی‌های صوری و معنایی تکرار در گویش کردی سورانی می‌پردازیم و آن را با همین ساخت در زبان فارسی مقایسه می‌کنیم. بیشتر داده‌های ساخت تکرار مربوط به گویش سورانی است؛ در عین حال، بسیاری از ساخت‌های تکرار در این مقاله در بین کردزبانان، با گویش‌های مختلف، مشترک است.

---

1) reduplication   2) prereduplication   3) postreduplication

در مورد ویژگی‌های معنایی و صوری ساخت تکرار در زبان کردی مطالعات زیادی انجام نشده است. زاهدی (۱۳۸٦) به بررسی این فرایند در زبان اورامی، که نزدیک به کردی است، پرداخته است. وی ویژگی‌های این ساخت را در مقوله‌های اسم، فعل و صفت بررسی کرده است. حیدرپور بیدگلی و شقاقی (۱۳۹۰)، طباطبایی (۱۳۸٤)، ذاکری (۱۳۸۱) و شقاقی (۱۳۷۹) ساخت صوریِ تکرار را در زبان فارسی بررسی کرده‌اند و راسخ‌مهند (۱۳۸۸) ساخت تکرار را از نظر معنایی بررسی کرده است. در این مقاله، با استفاده از دیدگاه رده‌شناختی موراوچیک (۱۹۷۸) که ساخت تکرار را از نظر صوری و معنایی در زبان‌های مختلف بررسی کرده است، به مطالعهٔ این فرایند در کردی سورانی می‌پردازیم. پس از مقدمهٔ حاضر، در بخش ۲، ساخت صوریِ تکرار در زبان‌های مختلف از دیدگاه رده‌شناختی معرفی شده و، در بخش ۳، به بررسی ساخت صوری تکرار، از حیث صرفی، در سورانی می‌پردازیم. در بخش ٤، ساخت آوایی تکرار را در سورانی، بررسی می‌کنیم. در بخش ۵، به ساخت معنایی تکرار در سورانی می‌پردازیم. در بخش ٦، ساخت تکرار در سورانی، از حیث صرفی و معنایی، با فارسی مقایسه می‌شود. بخش ۷ نتیجه‌گیری است.

۲. ساخت صوری تکرار در زبان‌های مختلف

گرچه، طبق تعریف، برخی از ساخت‌های زبانی (مانند نام‌آواها، واژه‌های مترادف و ...) در ردهٔ تکرار جای نمی‌گیرند، با این حال، تنوع صوری در ساخت‌های تکرار زیاد است. این تنوع‌ها بر اثر چهار عامل به‌وجود می‌آیند:

الف) تنوع صوری سازه‌ای که تکرار می‌شود ـ از نظر موراوچیک (۱۹۷۸) ویژگی‌های صوری ساخت تکرار را می‌توان به دو صورت بررسی کرد: یکی براساس ویژگی‌های صرفی، مانند اینکه قسمت تکرارشده، پایه یا بخشی از پایه است؛ مثلاً

در زبان لاتین

1. quis	چه کسی؟
quisquis	هرکس

دیگری بر اساس مشخصات آوایی، مانند اینکه کدام واج، هجا یا تکواژ از قسمت پایه تکرار می‌شود؛ مثلاً

در زبان کوئیلو:

2. qax	استخوان
qaqax	استخوان‌ها

در زبان هوسا:

3. suna	اسم
sunanaki	اسامی

در مثال اوّل، که مربوط به زبان لاتین است، پایه تکرار شده و، در مثال‌های ۲ و ۳، واحد نوایی تکرار شده، که در زبان کوئیلو به قبل از پایه و در زبان هوسا به بعد از پایه اضافه شده است. از نظر موراوچیک (۱۹۷۸) این واحد نوایی لزوماً هجا نیست.

ب) گوناگونی در تعداد تکرار سازه‌ها ـ این امر به این معنی است که چه تعداد امکان تکرار در دوگان‌سازی وجود دارد؟ تعداد تکرار حدّومرز ندارد. طبق تعریف، سازه‌ای که تکرار می‌شود حداقل باید شامل دو نمونه از همان صورت زبانی باشد، امّا بررسی زبان‌ها نشان داده که تکرارِ چندتایی نیز در بسیاری از زبان‌ها وجود دارد؛ مثلاً

در زبان موکیلیس:

4. roar	لرزاندن
roarroar	در حال لرزیدن
roarroarroar	تداوم لرزش

ج) تنوع صوریِ ناشی از وجود یک قسمت اضافه مانند یک وند یا حذف یک قسمت از ساخت تکرار ـ بخش اضافه ممکن است هم در تکرار کامل و هم در تکرار ناقص دیده شود و در قسمت تکرارشونده یا پایه یا در حاشیهٔ واژه بیاید؛ مانند

در زبان موکیلیس:

5. sipis	بستن (متعدی)
sipsip	بستن (لازم)

در زبان آگتا:

6. se	یک
sehse	یک‌به‌یک

در زبان آگتا:

7. wer	نهر
walawer	نهر کوچک

در مثال ۵، با حذف هجای آخر (is) از پایهٔ (sipis) و تکرار هجای اوّل (sip) فعل لازم ساخته می‌شود. در مثال ٦، واج h بین پایه و بخش تکرارشده قرار می‌گیرد و، در مثال ۷، واحد نوایی ala بین بخش تکرارشونده (w) و پایه قرار می‌گیرد.

د) ترتیب قرارگیری بخش‌های تکرارشونده در ساخت تکرار ـ ممکن است قسمت تکرارشونده قبل یا بعد از پایه بیاید، مانند دک و دهن و لباس‌مباس؛ یا میان قسمت پایه و تکرارشونده تکواژِ دستوری قرار گیرد، مانند سال‌به‌سال؛ یا قسمت تکرارشونده در داخل قسمت پایه بیاید، مثلاً در زبان کوئیلو:

8. tuo'yo	برف
tutko'yo	برف موجود در اینجا و آنجا

در مثال ۸، بعد از هجای اوّل (tu) همخوان اوّل (t) تکرار می‌شود و واج /k/ بعد از آن اضافه می‌شود.

۳. ساخت صرفی تکرار در سورانی

همان‌گونه که گفته شد، ساخت صوری تکرار، از حیث صرفی، به دو نوع **تکرار کامل** و **تکرار ناقص** تقسیم می‌شود. تکرار کامل و تکرار ناقص در زیرمجموعهٔ خود دارای انواعی هستند: در سورانی، تکرار کامل را می‌توان به **تکرارکاملناافزوده**، **تکرار کامل میانی** و **تکرار کامل پایانی** تقسیم کرد و تکرار ناقص را می‌توان به **تکرار ناقص پیشوندی** و **تکرار ناقص پسوندی** تقسیم کرد.

فرایند تکرار کامل ناافزوده ـ در این فرایند، یک سازه به طور کامل تکرار می‌شود؛ مانند

9. tika tika	تکه‌تکه
10. d͡ʒɒr d͡ʒɒr	گاه‌گاه

11. bra bra	کم‌کم
12. dɒna dɒna	دانه‌دانه

فرایند تکرار کامل میانی ـ در این فرایند، یک وند یا حرف اضافه بین قسمت پایه و قسمت تکرارشونده قرار می‌گیرد؛ مثال:

ـــ همراه با پسوند a-:

13. ʃala ʃal	لنگان‌لنگان
14. ferta fert	فرت‌وفرت
15. χɒwa χɒw	تنبلی و شل‌بازی

ـــ همراه با حرف اضافه:

16. mɒŋ wa mɒŋ	ماه‌به‌ماه
17. sɒɫ na sɒɫ	یک‌سال‌درمیان
18. ʃɒn ba ʃɒn	دوشادوش هم

ـــ همراه با پسوند ɒw-:

19. peʃtɒw peʃt	نسل‌درنسل
20. lipɒw lip	مالامال
21. pet͡ʃɒw pet͡ʃ	پیچ‌درپیچ
22. ranɟɒw ranɟ	رنگارنگ

فرایند تکرار کامل پایانی ـ در این فرایند، قسمت تکرارشونده بعد از پایه قرار می‌گیرد و پس از این دو وند می‌آید؛ مانند

23. χez χezakɒni	سرسره‌بازی
24. bɒz bɒzɒn	جست‌وخیز
25. qot͡ʃ qot͡ʃɒni	شاخ‌به‌شاخ شدن
26. d͡ʒɒr d͡ʒɒre	گاه‌گاهی

فرایند تکرار ناقص پیشوندی ـ در این فرایند، قسمت تکرارشونده به صورت ناقص قبل از قسمت پایه قرار می‌گیرد؛ مانند

27. qerm o qɒɫ	اعتراض بیجا کردن
28. tap o tuz	گرد و غبار
29. keto kwer	کورمانند
30. keɪn o beɪn	ارتباط و پیوند

فرایند تکرار ناقص پسوندی ـ در این فرایند، قسمت تکرارشونده به صورت ناقص، پس از قسمت پایه می‌آید؛ مانند

31. lato pat	لت و پار
32. qɒło qiy	قیل و قال
33. ʃɒχo dɒχ	کوه و کمر
34. briska brisk	درخشش پیاپی
35. pala pal	عجلهٔ زیاد

در ادامهٔ این بخش به بررسی پایهٔ ساخت تکرار در مقوله‌های واژگانی مختلف در کردی سورانی می‌پردازیم.

الف) تکرار اسم:

36. tap o tuz	گرد و غبار
37. peʃtɒw peʃt	نسل‌درنسل
38. mɒr o mur	مار و انواع خزندگان
39. ʃɒχo dɒχ	کوه و کمر
40. t͡ʃɒło t͡ʃoł	چاله چوله

ب) تکرار فعل:

41. becɾe nacɾe	بشه نشه
42. betawe natawe	خواهی نخواهی

ج) تکرار صفت:

43. lato pat	درب و داغون
44. tɛcał pɛcał	درهم‌آمیخته
45. lɒto lut	اوباش
46. lɒło pɒł	بی‌سروزبان، خاموش
47. pɒn o pɔr	بسیار عریض
48. keto kwer	کورمانند
49. reko pek	مرتب و منظم

د) تکرار قید:

50. χɒwa χɒw	تنبلی و شل‌بازی
51. jawɒʃ jawɒʃ	آهسته‌آهسته

52. tersa ters ترس‌ترسان
53. fra fra بسیار بسیار
54. d͡ʒɒr d͡ʒɒr گاه‌گاه
55. bra bra کم‌کم
56. pala pal عجلهٔ زیاد

در بقیهٔ مقولات واژگانی، مثل طبقهٔ حروف اضافه، تکرار وجود ندارد.

٤. ساخت آوایی تکرار در سورانی

اگر ساخت صوری تکرار را طبق ویژگی‌های آوایی بررسی کنیم، در آن صورت، در تکرار ناقص یک واج، هجا یا بخشی از زنجیرهٔ آوایی تکرار می‌شود. در این بخش، ساخت تکرار را در سورانی، از حیث اینکه کدام واج، هجا یا واحد نوایی از قسمت پایه تکرار می‌شود، بررسی می‌کنیم.

ــ تکرار همخوان آغازین (c-):

57. ʃelu ʃol سست و بی‌حال
ʃel «سست» + u + ʃol (از نظر معنایی تهی)

58. pɒn o pɔr بسیار عریض
pɒn «پهن» + o + pɔr (از نظر معنایی تهی)

59. tap o tuz گرد و غبار
tap (از نظر معنایی تهی) + o + tuz «غبار»

60. t͡ʃɒɫo t͡ʃoɫ چاله چوله
t͡ʃɒɫ «چاله» + o + t͡ʃoɫ (از نظر معنایی تهی)

ــ تکرار همخوان + واکهٔ آغازین (cv-):

61. hɒro hɒd͡ʒ شلوغ و بازیگوش
hɒr «شلوغ» + o + hɒd͡ʒ (از نظر معنایی تهی)

62. hɒto hɒwɒr داد و فریاد
hɒt (در اینجا بی‌معنی) + o + hɒwɒr «داد و فریاد»

ـــ تکرار همخوان + واکه + همخوان آغازین (-cvc):

63. pala pal عجله زیاد

pala «عجله» + pal (از نظر معنایی تهی)

64. gota got شایعه

gota «حرف، سخن» + got «گفت»

65. kɒwa kɒw سوزش پیاپی پوست

kɒwa «سوزش پوست» + kɒw (از نظر معنایی تهی)

ـــ تکرار واکه + همخوان پایانی (-vc):

66. ʃɒχo dɒχ کوه و کمر

ʃɒχ «کوه و کمر» + o + dɒχ (از نظر معنایی تهی)

67. ʔɒwo tɒw آب و تاب

ʔɒw «آب» + o + tɒw (از نظر معنایی تهی)

68. lato pat درب و داغون

lat «داغون» + o + pat (از نظر معنایی تهی)

69. keʒo weʒ گیج و منگ

keʒ «گیج» + o + weʒ (از نظر معنایی تهی)

ـــ تکرار واکه + همخوان + واکه پایانی (-vcv):

70. reza peza خرت و پرت

reza «خرده وسایل» + peza (از نظر معنایی تهی)

71. ʃaqa baqa قطعه‌قطعه

ʃaqa «از بالا به دو نیم شکافته» + baqa (از نظر معنایی تهی)

ـــ تکرار واکه + همخوان + واکه + همخوان پایانی (-vcvc):

72. tɛkał pɛkał درهم‌آمیخته و نامرتب

tɛkał «درهم‌آمیخته» + pɛkał (از نظر معنایی تهی)

73. ʃerem berem سخن یاوه و مفت

ʃerem «سخن یاوه» + berem (از نظر معنایی تهی)

ـــ تکرار واکه + همخوان + همخوان + واکه پایانی (-vccv):

74. werda perda خرت و پرت
werda «خرت و پرت» + perda (از نظر معنایی تهی)

75. ʃendi mendi مکر و نیرنگ
ʃendi «مکر» + mendi (از نظر معنایی تهی)

۵. ساخت معنایی تکرار در سورانی

موراوچیک (۱۹۷۸) معتقد است که تکرار در زبان‌های مختلف معانی شبیه به هم دارد. وی دو نکتهٔ کلی را در مورد معنیِ تکرار بیان می‌کند. نخست اینکه معنیِ ساختِ تکرار شامل و دربرگیرندهٔ ساخت غیرتکراری نیز می‌شود، مثلاً ساخت pɒn o pɔr «بسیار عریض» در کردی شامل معنی pɒn «پهن» نیز می‌شود؛ امّا عکس این رابطه صدق نمی‌کند، یعنی معنی pɒn شامل و دربرگیرندهٔ pɒn o pɔr نمی‌باشد. نکتهٔ دوم اینکه ساخت‌های تکرار معنی‌هایی به‌دست می‌دهند که، گاهی اوقات، در تقابل با همدیگر قرار دارند مانند بزرگ‌نمایی و تصغیر در زبان فارسی؛ مثال:

آش‌ولاش (بزرگ‌نمایی)، ریزه‌میزه (تصغیر)

به طور کلی، از نظر معنایی، در ساخت تکرار مفاهیم **افزایش کمیت**[1]، **کاهش کمیت**[2]، **افزایش شدت**[3] و **کاهش شدت**[4] وجود دارد که، از این میان، برجسته‌ترین معنی حاصل از فرایند تکرارِ مفهومِ افزایش کمیت است. افزایش کمیت را می‌توان هم به‌عنوان افزایش مشارکت‌کنندگان در عمل و هم افزایش عمل در نظر گرفت. مثلاً ساخت بزن‌بزن، در فارسی، مفهوم افزایش شرکت‌کنندگان در عمل را می‌رساند و ساخت بشکن‌بشکن مفهوم افزایش عمل را می‌رساند و از نظر موراوچیک (۱۹۷۸)، افزایش عمل با تکرار فعل انجام می‌شود. در مقابل مفهوم افزایش کمیت مفهوم کاهش کمیت وجود دارد که در ساخت تکراری bekre nakre «بشه نشه»، becre «شدن»، nakre «نشدن» مشهود است؛ به این ترتیب که معنی ساختِ تکراری کمیتِ کمتری را نسبت به معنی

1) augmentation 2) diminution 3) intensification
4) attenuation

پایهٔ bekre دربردارد. در ساخت‌های تکراری، مفاهیم افزایش شدت و کاهش شدت نیز وجود دارد. مفهوم افزایش شدت به این معنی است که ساخت تکرار کامل‌تر و با تأثیر بیشتری انجام می‌پذیرد؛ مانند ساخت داغ‌داغ، در فارسی، و ساخت fra fra، در کردی، به معنی «بسیار بسیار». معنیِ کاهش شدت را نیز می‌توان در ساخت bra bra «کم‌کم» درک کرد که، در آن، ساخت تکرار شدت کمتری نسبت به پایهٔ bra «کم» دارد. کاجیتانی (۲۰۰۵) نیز به بررسی معنایی ساخت تکرار در شانزده زبان مختلف پرداخته است. وی نتیجه می‌گیرد که، اگر در زبانی مفاهیم کاهش کمیت وکاهش شدت با ساخت تکرار بیان شود، پس می‌توان افزایش کمیت و افزایش شدت را نیز با ساخت تکرار نشان داد؛ همچنین مفهوم افزایش کمیت بیشتر از افزایش شدت و مفهوم کاهش شدت بیشتر از کاهش کمیت رخ می‌دهد و دلیل آن را اصل تصویرگونگی و درک برابر گویشوران می‌داند، به این معنی که، از آنجایی که در ساخت تکرار ما با افزایش صورت‌های زبانی مواجه هستیم، بیان تکرار در مفاهیم افزایش کمیت و افزایش شدت برای مردم آسان‌تر از به‌کارگیری این ساخت برای مفاهیم کاهش کمیت و کاهش شدت است (تصویرگونگی) و در توضیحِ اینکه چرا کاهش کمیت به منزلهٔ کاهش شدت است، ناخوشایند بودن بیان کاهش کمیت را با افزایش صورت‌های زبانی عنوان می‌دارد (ص ۱۰۲). وی، در پایان، نتیجه می‌گیرد که وجود مفهوم افزایش شدت در یک زبان نشان‌دهندهٔ افزایش کمیت است و وجود مفهوم کاهش کمیت نشان‌دهندهٔ کاهش شدت.

در ادامه، با استفاده از دیدگاه موراوچیک (۱۹۷۸)، به بررسی ساخت معناییِ تکرار در چهار طبقهٔ افزایش کمیت، کاهش کمیت، افزایش شدت و کاهش شدت در کردی سورانی می‌پردازیم.

الف) افزایش کمیت:

76. werda perda	خرت و پرت
77. rangɒw rang	رنگارنگ
78. mɒɫo hɒɫ	خانه و کاشانه
79. baʃ baʃ	تقسیم کردن

80. peʃtɒw peʃt	نسل در نسل
81. qot͡ʃ qot͡ʃɒni	شاخ به شاخ شدن
82. sɒɫ ba sɒɫ	سال به سال
83. tap o tuz	گرد و غبار
84. keɪn o beɪn	رابطه و ارتباط

ب) افزایش شدت:

85. hɒro hɒd͡ʒ	بسیار شلوغ
86. tersa ters	ترس زیاد
87. fra fra	بسیار بسیار
88. lato pat	درب و داغون
89. pɒno pɔr	بسیار عریض
90. lipɒw lip	مالامال
91. ʔɒwo tɒw	آب و تاب
92. nɒɫa nɒɫ	نالهٔ بسیار

ج) کاهش کمیت:

93. betawe natawe	خواهی نخواهی
94. bekre nakre	بشه نشه
95. d͡ʒɒr d͡ʒɒr	گاه‌گاه

د) کاهش شدت:

96. ʃela ʃel	نرم نرمک
97. bra bra	کم‌کم
98. jawɒʃ jawɒʃ	آهسته‌آهسته

در میان داده‌های سورانی نیز مفهوم افزایش کمیت در میان معانی ساخت‌های تکرار بیشتر مشهود است.

٦. مقایسهٔ تکرار در سورانی و فارسی

در این بخش، به مقایسهٔ ساخت تکرار از نظر صرفی، آوایی و معنایی در سورانی و فارسی می‌پردازیم. از حیث صرفی در فارسی (نک: شقاقی ۱۳۷۹) **تکرار کامل** و **تکرار**

ناقص دیده می‌شود و زیرمجموعه‌های این دو در فارسی، از نظر صرفی با داده‌های تکرار در سورانی یکسان است. در تالشی و گیلکی نیز تکرار کامل و تکرار ناقص دارای همین انواع هستند (ثامنی ۱۳۸۸). همچنین ساخت تکرار در مقوله‌های واژگانی اسم، فعل، صفت و قید در هر دو زبان وجود دارد، امّا در طبقهٔ حروف اضافه وجود ندارد. در سورانی، وقتی مقولهٔ پایه فعل باشد، شاهد کمترین تعداد تکرار هستیم. در فارسی، تعداد تکرار در مقوله‌های قید و فعل از اسم و صفت کمتر است (راسخ‌مهند ۱۳۸۸). بررسی ساخت آوایی تکرار در سورانی و فارسی نشان‌دهندهٔ این است که دو زبان در اینکه کدام واج، هجا یا واحد نوایی تکرار شود اشتراکاتی دارند، از جمله تکرار -c، -cv، -vc، -vcv و -vcvc (به‌ترتیب، در فارسی، مثل نک و نال، دک و دهن، شیک و پیک، قاطی پاطی، کتاب متاب)، که در بخش تکرارشوندهٔ ساخت‌های تکراری هر دو زبان کاربرد زیادی دارند. با وجود این، در فارسی، تکرار -vcc، -vccvc و -vcvcv (به‌ترتیب چرت و پرت، شندر پندر، الکی پلکی) در بخش تکرارشوندهٔ ساخت تکرار وجود دارد که در سورانی دیده نمی‌شود و، در سورانی، تکرار -cvc در بخش تکرارشونده وجود دارد، در حالی که، در فارسی، این واحد نوایی در بخش تکرارشونده دیده نمی‌شود.

همچنین بررسی ساخت تکرار از نظر معنایی نشان می‌دهد که مفهوم **افزایش کمیت** در این دو زبان در ساخت‌های تکرار بیشتر رخ می‌دهد، که با داده‌های رده‌شناختی کاجیتانی (۲۰۰۵) نیز مطابقت دارد.

۷. نتیجه‌گیری

در این مقاله، با استفاده از دیدگاه موراوچیک (۱۹۷۸) ویژگی‌های صوری و معنایی ساخت تکرار در کردی سورانی مورد بحث و بررسی قرار گرفت. از نظر ویژگی‌های صرفی، تکرار کامل و تکرار ناقص و انواع این دو در این گویش نشان داده شد. از نظر آوایی، نشان دادیم کدام بخش از قسمت پایه (واج، هجا، واحد نوایی) بیشتر در قسمت تکرارشونده می‌آید. بررسی ساخت تکرار از نظر معنایی در سورانی نشان می‌دهد مفهوم افزایش کمیت بیشتر در ساخت تکرار رخ می‌دهد.

منابع

ثامنی، شهناز، ۱۳۸۸، *بررسی ساختار و معنای صورت‌های دوگان‌ساخته در گویش‌های سواحل جنوبی دریای خزر*، پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد، گروه زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه بوعلی‌سینا، همدان.

حیدرپور بیدگلی، تهمینه و شقاقی، ویدا، ۱۳۹۰، «رویکرد نظریهٔ بهینگی به فرایند تکرار با نگاهی بر واژه‌های مکرر فارسی»، *مجلهٔ پژوهش‌های زبان‌شناسی*، س ۳، ش ۱، ص ٤٥–٦٦.

ذاکری، مصطفی، ۱۳۸۱، *اتباع و مهملات در زبان فارسی*، تهران.

راسخ‌مهند، محمد، ۱۳۸۸، «بررسی معنایی تکرار در زبان فارسی»، *مجلهٔ زبانشناسی*، س ۲۳، ش ۱، ص ٦٥– ٧٤.

زاهدی، محمدصدیق، ۱۳۸٦، «مضاعف‌سازی (تکرار) در گویش اورامی»، *مجلهٔ زبانشناسی*، س ۲۲، ش ۱، ص ۹۳–۹۸.

شقاقی، ویدا، ۱۳۷۹، «فرایند تکرار در زبان فارسی»، *مجموعهٔ مقالات چهارمین کنفرانس زبان‌شناسی نظری و کاربردی*، ج ۱، به کوشش سیدعلی میرعمادی، ص ٥۱۹–٥۳٤.

طباطبایی، علاءالدین، ۱۳۸٤، «اتباع»، *دانشنامهٔ زبان و ادب فارسی*، ج ۱، به سرپرستی اسماعیل سعادت، تهران، ص ۲۰۳–۲۰٥.

Kajitani, M., 2005, “Semantic Properties of Reduplication among the World’s Languages”, *LSO Working Papers in Linguistics*, vol. 5: *Proceedings of WIGL*, pp. 93-106.

Moravcsik, E., 1978, “Reduplicative Constructions”, *Universals of Human Language*, vol. 3: *Word Structure*, ed. J. H. Greenberg, Stanford, pp. 297-334.